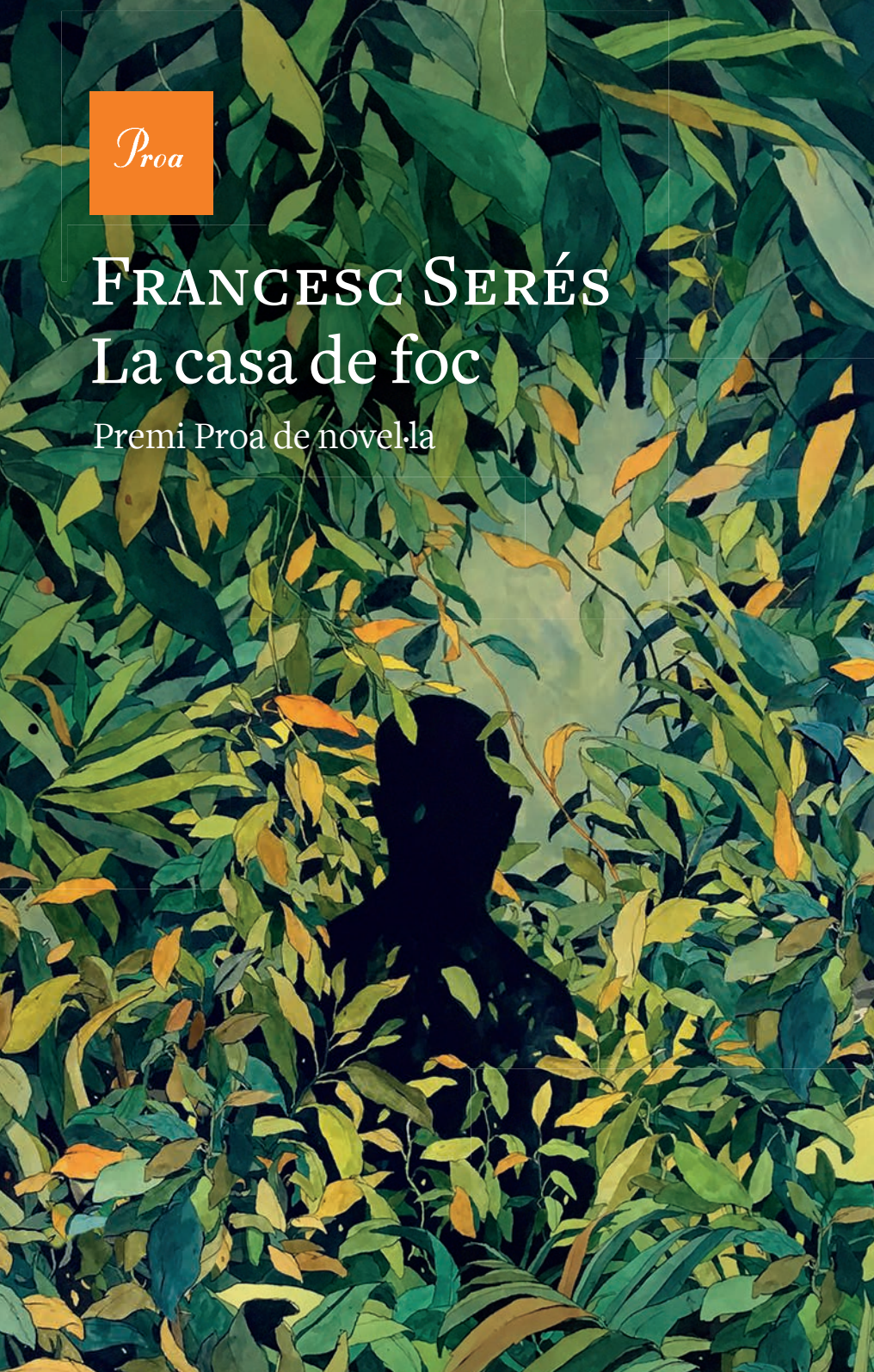

The background of the cover is a dense, painterly illustration of foliage. The leaves are in various shades of green, from deep forest green to bright lime green, with some leaves showing yellow and orange autumnal tints. The style is somewhat impressionistic, with visible brushstrokes. In the lower center, there is a dark, almost black silhouette of a person's head and shoulders, facing slightly to the right. The person appears to be looking out from within the thick foliage. The overall composition is layered, with the text and logo in the upper left and the central figure emerging from the bottom of the leafy canopy.

Proa

FRANCESC SERÉS

La casa de foc

Premi Proa de novel·la

FRANCESC SERÉS

LA CASA DE FOC

II Premi Proa de novel·la

Proa

Un jurat format per Nelleke Geel, Clara Queraltó, Xavier Pla, Vicenç Villatoro i Josep Lluch, que actuava també de secretari, va decidir atorgar el II Premi Proa de novel·la a aquesta obra.

Proa
A Tot Vent

Primera edició: novembre del 2020

© Francesc Serés, 2020

Disseny de la coberta: Planeta Art & Disseny

Il·lustració de la coberta: © Mercè López

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions, SLU, Proa

Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-858-3

Dipòsit legal: B. 19.597-2020

Composició: Realització Planeta

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

TAULA

PRIMERA PART

La llum de dins de les coses	13
------------------------------	----

SEGONA PART

El vertigen dels ocells	171
-------------------------	-----

TERCERA PART

La conversa infinita	383
----------------------	-----

ZERO

«És el mort més gran que hem tingut. No m'hi cabrà, en una missa, haurem de fer dos enterraments!», em va dir el capellà, en confiança, abans de començar la cerimònia. Després, durant el sermó, va llegir: «Els morts són com els records, no són enlloc però tothom els necessita per viure». Les citacions no deuen ser del tot exactes però són prou fidels per no fer mentir a qui les va dir durant l'enterrament d'en Jordi de Can Sol, el 8 de març de 2014.

L'organització d'un funeral en un lloc com el Salient és un ritual complex. Per evitar la incomoditat que provoquen la mort i la distància, es truca a les dues persones que apareixen només molt de tant en tant per la vall. La primera és el capellà, que hi va a fer missa un cop l'any, per les festes del Roser. La segona és l'encarregat de la funerària, que va informant dels passos que s'han de seguir. D'una banda els temps eclesiàstics i de l'altra la logística i l'administració, dos mons en competència que ordenen els tres dies que dura el trasbals, des del primer moment, el de la mort,

fins que el ritual s'acaba també per als vius. A la vall del Ser queda tan poca gent que quan algú es mor, tothom sent que mor una mica. La gent gran se n'ha anat a viure amb els fills a Olot o a Banyoles i el més habitual és que els enterrin allà: «Som tan pocs, i vivim tan separats, que de vegades has de passar llista, no saps mai qui queda», diuen.

Al Sallent, un enterrament és un esdeveniment social, i ho és fins i tot per a una família tan allunyada de tot el que implica la vida comunitària com els de Can Sol. L'església, que només s'obre pel Roser, s'ha d'escombrar. Cal desbrossar el cementiri, que és a l'altre costat de la placeta de l'església, vint nínxols en una paret orientada al sud que no s'acaba d'omplir mai, de tan espaiades com són les morts. En un lloc tan petit i aïllat com el Sallent tot el que passa té una dimensió local que emmarca i preveu el temps que s'esdevindrà i els significats que el fan únic i autònom. És aquesta escala pròpia, lenta, el que fa que se'n pugui explicar alguna cosa.

—Em sap greu despertar-te. L'avi s'ha mort —va dir la Mar. La notícia em va sorprendre al llit, a Olot. L'habitació es va illuminar i vaig distingir el seu nom al fons de la llum blavosa del telèfon, el més curt de tots els que passen el filtre. Era aquella hora en què el dia ja s'ha presentat i va per feina, cap a dos quarts de nou. En Jordi s'havia mort i això ho canviava tot, ens canviava el món.

—Ahir vaig treballar fins tard —vaig contestar, no

sé per què ho vaig dir, donades les circumstàncies, crec que em feia vergonya que la mort d'en Jordi em sorprengués dormint, com si m'hagués d'excusar d'alguna cosa. Recordo també la seva veu serena, pacient i ordenada.

—L'hem trobat mort. Estem soles. —L'entonació contenia el prec, l'estat de les coses i la conclusió d'una història i d'una vida. Soles volia dir ella i la Carmina, la seva mare.

La conversa va començar així i va continuar amb les explicacions pertinents, que ja només servien per vestir les paraules anteriors. El seu avi, en Jordi, en Jordi de Can Sol —en Jordi de les Solanes, en Jordi dels pous, en Jordi de l'aigua, en Jordi Saurí, segons qui en parlés— s'havia mort. Se n'havia anat a dormir com cada dia i la Mar, en veure que no baixava a esmorzar, va trucar a la porta. Quan va obrir se'l va trobar mig gitat a l'espona del llit, agenollat, amb el cos sobre el matalàs. Li havia fallat el cor mentre es despullava. L'home que ens havia fet girar durant anys al seu voltant i que va canviar la vida de tanta gent, s'havia mort com si fes penitència.

—Sembla que volgués acabar de pujar al llit... Et deixo que la mare ha de tornar a trucar a l'hospital. Vens, oi?

—De seguida.

«De seguida» volia dir temps de dutxar-me, d'agafar roba per si m'hagués de quedar dies, i conduir fins al Sallent. Va ser tan inesperat que no vaig tenir temps

d'amoïnar-me, hi ha esdeveniments que suspenen el temps, que aturen tot el que havia de passar i que despleguen un protocol propi de disculpes, ajornaments, metges, certificats i avisos. Tothom ho entén o, si més no, fa veure que ho entén.

—Potser és una pregunta tonta, però... —Em vaig adreçar a la senyora de la funerària.

—No es preocupi, avui per a vostès no hi ha preguntes tontes. —Em va interrompre de manera amable. No recordo què li volia preguntar, però recordo la seva resposta amb nitidesa.

Malgrat l'organització, hi ha tot de protocols que no surten enlloc, i que depenen de les particularitats de cada casa, de cada mort. La Carmina i la Mar van estirar en Jordi al seu llit com van poder i li van posar un coixí sota el cap. Ho va fer la Mar, de manera instintiva, encara que no hi hagués cap raó per pensar que podia estar incòmode. Preparar-lo i vestir-lo ja ho vam fer tots tres, el vam despullar i fregar amb tovalloles molles i jo vaig intentar que els músculs de la cara se li desen-carcaressin i li desaparegués aquella expressió estafeta i humiliant, «no t'enterrarem amb aquesta ganyota», li vaig dir, buscant la seva aprovació. Cada situació nova desplega també experiències i decisions que demanen lògiques que no són habituals. Hi ha coses que penses que no faràs mai, com trucar a un amic metge per demanar-li com pots assuaujar l'expressió deformada d'un mort. O acabar descosint una americana per poder-la-hi posar bé i que quedi mudat i arreglat.

L'ambulància va arribar molt tard perquè es va perdre. La Mar va penjar un llençol blanc al trencant del camí, ho fa sovint perquè els missatgers o els convidats sàpiguen com arribar a casa. El camí que deixa la carretera travessa el riu amb un pont i gira a la dreta i, si no fos pel senyal, qui no conegués el camí aniria cap a les masies de Rocacorba o pujaria la muntanya de Pruan. Si fins i tot a mi em costa descriure-ho, és normal que la major part de la gent es perdi. Els de l'ambulància no s'hi van fixar i es van haver d'aturar diverses vegades per les masies a preguntar per Can Sol. Va ser així com la notícia que en Jordi s'havia mort va arribar a tots els racons de la vall.

En Jordi s'havia mort d'un atac de cor, va tenir una angina de pit mesos abans i portava la medicació a sobre, però no va ser a temps de prendre-se-la. De vegades penso que no ho va voler, que allò de viure a poc a poc no feia per a ell i que potser pensava que ja li estava bé.

Vaig passar dimarts i dimecres amb elles a Can Sol. Escoltàvem tots tres les notícies, els records i els tòpics que una situació com aquesta provoca i demana. Els que passaven a donar el condol miraven d'acompanyar-lo amb anècdotes d'infantesa i joventut o amb agraïments per l'ajuda que en un moment o altre els havia ofert en Jordi. Els veïns intentaven recordar alguna cosa que els fes diferents dels altres, miraven de trobar, en va, el que encara no havia dit ningú. La gent jove que l'havia hagut de menester també va venir, i

fins i tot alguns dels que s'hi havien enfrontat van seure una estona amb nosaltres. Ni la Carmina ni la Mareren en Jordi. N'eren una part, però no tot en Jordi. Alguns empresaris de la comarca van enviar flors i targetes, fins i tot va arribar gent de Girona i Barcelona. Mai no s'havia vist tanta gent despistada i perduda pels camins de les serres. Alguns venien personalment, d'altres enviaven algun representant. El ressò de la notícia arribava a tot arreu.

En Cinto i en Balwinder, els dos homes que treballaven per a en Jordi, ajudaven en tot el que podien organitzant un aparcament improvisat al jardí i al voral dels camins. La dona d'en Balwinder, la Ravnit, també va venir a ajudar perquè no donàvem l'abast. La Mariona, una professora que havia treballat amb mi i que era molt amiga de la família, també hi era. Els veïns arribaven, cadascun amb la seva història amb en Jordi. Suposo que alguns vilatans del Sallent, després de la primera angina de pit, es van fer idees aproximades de com seria la seva fi i que també es van preguntar com seria la vida sense ell. Ho suposo, i només ho puc suposar perquè al Sallent hi ha tantes capes de veritat, d'intuïció, de conjectura i de mentides, que és impossible saber mai res del cert i la major part de vegades tot el que es pot fer és descriure i ordenar els dubtes que apareixen i desapareixen sense que mai s'acabin de resoldre del tot.

He d'admetre que en aquell moment jo ja podia tenir un grau de coneixement i previsió notable so-

bre els esdeveniments i sobre la gent, sobre la imatge que tenien d'en Jordi els que anaven entrant i sortint de la masia per donar el condol. Alguns me'ls tornaria a trobar altra vegada a l'església, que era probable que es quedés petita —perquè, a més, és molt petita. Hauria donat el que fos per saber què pensava cadascun dels assistents al funeral, saber què significaven aquelles cares i aquelles mirades, però era impossible, no hauria acabat mai, per a cadascun dels que seguien la cerimònia des de dins de l'església, des de fora a la placeta, o fins i tot des del carrer del costat, en Jordi tenia un significat diferent. Molt pocs l'estimaven de debò, hi havia en Josep i la Consol de Llançers, en Ramon i la Cati d'Aiguaneagra, en Cinto i en Balwinder, i pocs més. Hi havia un segon cercle de respecte o agraïment, on hi incloc en Jordi i l'Imma de Ca la Teresa o en Colàs i la Berta de Minyons, i moltíssima altra gent, des d'Olot a Banyoles. Els bancs del compromís i de la curiositat eren els últims i els que haurien d'haver ocupat els de l'enveja es van quedar fora de l'església i, en una lògica concèntrica i aproximada que mai no s'acaba de complir del tot, els que el temien o l'odiaven no es van moure de casa.

Jo era a primera fila, assegut amb la Carmina i la Mar, amb en Cinto i en Balwinder. Quan vaig sortir i ens vam quedar sols vaig poder veure com la gent tornava a donar el condol i feia una cua més o menys endreçada. El fet que em donessin la mà em reconei-

xia com a part de la història. De la història, no de la família. En aquell moment quedàvem, crec, els que realment li vam importar a en Jordi. Jo era el darrer d'arribar i, amb en Balwinder, l'únic que no havia nascut al Sallent. La major part dels que érem dins del cementiri m'havien vist, en un moment o en un altre —alguns com el fill; d'altres com el gendre; d'altres com un element estrany i perillós—, com una continuïtat de la casa. I és cert que potser fins i tot a mi em va semblar que era allà per alguna cosa.

Potser tenien raó i el motiu era contar-ho. Qui sap si aquest temps que jo ja he tancat encara continua més enllà del record i de la seva escriptura. En Víctor del Rourell, que era al banc de darrere nostre, diu que les històries que recordem són forats de cuc que comuniquen universos autònoms, que ens desplacen a llocs i temps diferents.

És per això que he començat pel final, perquè només ho sé explicar d'aquesta manera. Hi ha històries que posen com a condició per ser escrites que el que les ha provocades s'acabi i, fins i tot, que s'hagi respectat el dol preceptiu. Si el primer era el de la mort d'en Jordi, el segon dol —perquè ara ja fa anys que no visc al Sallent— és el de la separació del lloc on vaig viure, de Can Mau, de Can Sol, del llogaret. De tot plegat, en queden les conclusions i les preguntes que any rere any no m'he sabut respondre i l'empremta de les que no m'he volgut fer encara.

Han passat quatre anys d'ençà que vam enterrar

en Jordi, en fa onze que vaig arribar al Sallent i cinc que me'n vaig anar. Tot aquell temps, vaig viure amb els de Can Sol, a través d'ells, potser amb l'única finalitat que els expliqués, que els expliqués a ells amb els altres.